

Verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de positiën van *Willemstad* en *Ooltgensplaat*, waaronder het voortzetten van het maken van scherfvrije meetstations en seintoestellen.

f 10 000

Artikel 6. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de Stelling van de *monden der Maas en van het Haringvliet*:

Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de stelling, waaronder het maken van seintoestellen.

7 000

Artikel 7. Telegraphische en telephonische verbinding van verdedigingswerken en posten

150 000

Artikel 8. Materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in verschillende stellingen

75 000

Artikel 9. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen, enz. in de verschillende liniën en vestingen, alwaar, ingevolge de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), werken tot voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of verbeterd moeten worden en voor welke in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken . .

2 000

Artikel 10. Onvoorziene uitgaven. . . .

50 000

Totaal f 2 210 000

twee millioen tweehonderd tien duizend gulden.

Artikel 2.

Tot dekking der uitgaven, begrepen in de bij **artikel 1** dezer wet vastgestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van *twee millioen eenhonderd negen en zeventig duizend gulden*, beschikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1893;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1892;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1893 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeien.

Artikel 3.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der *artikelen* 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van **artikel 1** dezer wet, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van artikel 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit *artikel 10* van hetzelfde **artikel 1** worden aangevuld.

Artikel 4.

Op *artikel 10* van **artikel 1** dezer wet worden aan-

gewezen de tot het dienstjaar 1893 behorende uitgaven, de voltooiing van het vestingstelsel betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere *artikelen* van genoemd **artikel 1**.

Die uitgaven worden, voor elke soort afzonderlijk, in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog

(58. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Omtrent de voorstellen nopens de inrichting van de werken in de *Stelling van Amsterdam* is thans, ook met inbegrip van die betrekkelijk de bewapening, eene beslissing genomen. In verband hiermede is in April jl. de opdracht verstrekt tot het uitwerken van de verschillende ontwerpen, het vaststellen van de eischen waaraan te maken pantseringen moeten voldoen, en het maken van eene raming van de kosten, welke voor de geheele voltooiing van de Stelling nog zullen gevorderd worden; verder worden daarbij de noodige voorstellen opgemaakt omtrent de wijze, waarop de uitvoering zou kunnen worden geregeld.

Hoewel nu de uitkomsten van de schietproeven tegen bomvrije dekkingen te Schoorl — deze proeven zijn den 28sten Juli jl. afgelopen, en de ondergeteekende ziet eerlang een rapport daaromtrent te gemoet — nog invloed zullen uitoefenen op bedoelde begrooting, voor wat betreft de dikte welke aan de dekkingen der gebouwen zal moeten gegeven worden, kan reeds worden medegedeeld, dat, naar voorloopige raming, een bedrag van ten hoogste 21 millioen gulden voor den geheelen bouw van de werken en van 6 millioen gulden voor de geheele bewapening zullen gevorderd worden, om de Stelling volledig te voltooien en, zoowel in technischen als in tactischen zin, bestand te doen zijn tegen de geweldige aanvalsmiddelen van den nieuwere tijd.

Om bovengenoemd bedrag van 21 millioen gulden geheel te kunnen verwerken, rekent de ondergeteekende, in aanmerking nemende de materialen en arbeidskrachten waarover tot dat doel bij ons kan worden beschikt, een tijd noodig van omstreeks 8 jaren. Dat deze lange tijd voor de geheele voltooiing van de stelling onvermijdelijk vereischt wordt, maakt, dat het, naar zijne overtuiging, niet gewenscht is onmiddellijk over te gaan tot het maken van gebouwen in de werken en het doen aanschaffen en opstellen van de pantseringen, om alzoo achtereenvolgens de werken in hun geheel te voltooien, aangezien op die wijze de verdedigbaarheid der Stelling, in haar geheel, nog gedurende verscheidene jaren belangrijk te wenschen zou overlaten. Ten einde dat bezwaar te ontgaan, zal daarom, naar zijne meening, in de eerste plaats moeten worden begonnen om alle zandophoogingen — welke ophoogingen in het algemeen als middel tot verbetering van den grondslag werden aangelegd en welk doel thans, voor zoover die zandophoogingen gereed zijn, is bereikt — te vergraven tot verdedigbare aardwerken, waarbij dan tevens moet worden overgegaan tot het verbeteren en aanleggen van de noodige gemeenschapswegen tusschen die werken. Bedoelde vergravingen zouden voor alle forten moeten geschieden, in voege als zulks thans plaats heeft met de zandophoogingen voor het werk aan den Middenweg in den Beemster — waar in September a. s. eene oefening in den vestingoorlog zal worden gehouden — waardoor men aardwerken verkrijgt, welke — nadat daarin geschut, ter bestrijking van de zijwaarts gelegen terreinstrooken en van de grachten, alsmede de noodige blindeeringen zijn opgesteld — hoewel zij niet in alle opzichten het

Begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1893.

gevorderde weerstandsvermogen bezitten, niettemin voor de verdediging van de Stelling van onschatbaar belang zullen zijn.

Voorts zullen bovenbedoelde gemeenschapswegen, ten einde zich daarlangs ongezien te kunnen bewegen, op verschillende plaatsen moeten worden gemaskeerd door beplantingen, waarvan de spoedige aanleg, in verband met den langzamen groei, vooral zeer wenschelijk is.

Voor het maken van tusschen-batterijen zal men verder moeten kunnen beschikken over eene voldoende hoeveelheid genie- en Decauville- of draagbaar spoorwegmaterieel, terwijl, voor tijdelijk onderkomen van de bezettingen en het opstellen van enkele vuurmonden, blindeeringen in de verschillende werken moeten worden gemaakt, welke blindeeringen, om voldoende beveiliging te geven tegen de uitwerking van onder groote hoeken invallende granaten enz., moeten worden gedekt door rails. Ook moeten tot dekking tegen scherven voor de bediening van meerdere vuurmonden lichte pantserschilden worden aangeschaft.

Aangezien verder de bestaande loodsen en magazijnen geen voldoende ruimte opleveren tot berging van al het benodigde materieel en de noodige munitie, en het bovendien wenschelijk is de gelegenheid tot berging over de geheele Stelling te verspreiden, o. a. ten einde het vervoer in oorlogstijd tot een minimum te beperken, zal daarin moeten worden voorzien door het bouwen van loodsen en van nog enkele projectielen- en buskruitmagazijnen.

Voorts is het noodig, dat alle in uitvoering zijnde en de enkele nog te maken of te verbeteren inundatiemiddelen worden voltooid, terwijl verder voor de voorziening in drinkwater, de aanleg van zoetwatervijvers — waarmede, als met het ontwerp van wet tot verhooging van de vestingbegrooting, dienst 1892, door de Vertegenwoordiging kan worden ingestemd, in dit jaar een aanvang zal worden gemaakt — moet worden voortgezet en voltooid.

Zijn al de vorenbedoelde werken uitgevoerd, is daarbij het fort aan het *Pampus* voltooid, en is tevens overgegaan tot den aanleg van de telegraphische verbindingen tusschen de forten, dan zal de *Stelling van Amsterdam* — in afwachting dat zal kunnen worden overgegaan tot het maken van bomvrije gebouwen en koepels en de forten daardoor geheel zullen worden voltooid — reeds een geheel vormen, dat, naar de overtuiging van den ondergeteekende, onder bekwame leiding krachtig te verdedigen zal zijn.

De kosten voor de uitvoering van de boven aangeduide werken en leveringen kunnen, indien de gelden welke bij het aanhangig zijnde ontwerp van wet tot verhooging van de vestingbegrooting, dienst 1892, worden toegestaan, in hoofdzaak geraamd worden als volgt:

het voltooiën van het fort aan het Pampus	f 200 000,00
het maken van zandophoogingen voor nieuwe werken en liniën	920 000,00
het inrichten van de zandophoogingen tot verdedigbare aardwerken	690 000,00
het maken van telegraphische verbindingen	360 000,00
het aanleggen en verbeteren van gemeenschapswegen, enz.	150 000,00
het maken van bruggen	100 000,00
het aanleggen van beplantingen.	120 000,00
het aanschaffen van Decauville-materieel.	100 000,00
het aanschaffen van genie-materieel.	100 000,00

het maken van blindeeringen en het aanschaffen van rails en pantserschilden	500 000,00
het bouwen van loodsen en van projectielen- en buskruitmagazijnen	290 000,00
het wijzigen van bestaande en het maken van nieuwe sluizen en andere inundatiemiddelen	370 000,00
het voltooiën van zoetwatervijvers	1 000 000,00
Te zamen	f 4 900 000,00

Bovenvermeld bedrag, waarin uitsluitend de kosten begrepen zijn noodig voor den aanleg van werken, welke — onafhankelijk van het maken van bomvrije gebouwen en koepels — in ieder geval noodzakelijk zijn en waardoor, dus op de latere afwerking niet wordt gepraejudicieerd, kan, naar de meening van den ondergeteekende, in ten hoogste drie, zoo mogelijk in twee jaren worden verwerkt, en het is zijne innige overtuiging, dat, wanneer op die wijze met de afwerking wordt aangevangen, in bedoelden betrekkelijk korten tijd, de Stelling reeds een belangrijk weerstandsvermogen zal bezitten.

In verband met de geldmiddelen, welke voor 1893 beschikbaar zouden kunnen worden gesteld, is thans op deze ontwerp-begrooting eene som van f 1 690 000 gebracht als 1ste termijn voor de uitvoering van alle hiervoren vermelde werken en leveringen, en bovendien f 270 000 voor laatste termijnen van reeds aanbestede werken in de *Stelling van Amsterdam* en voorts f 15 000 voor verbeteringen van ondergeschikt belang aan verschillende werken in genoemde Stelling, waaronder het maken van eene gedekte opstelling voor de afstandmeting op het fort bij IJmuiden. Verder is voor alle overige stellingen te zamen een bedrag uitgetrokken van f 113 000, waarvan, voor verbeteringen van ondergeschikt belang, zoowel voor de *Stelling van den Helder*, als voor de *Stelling van 't Hollandsche Diep en het Volkenrak* elk gerekend is op f 10 000; voor de *Stelling van de monden der Maas en van het Haringvliet* op f 7000, terwijl daarvan voorts voor de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie* een bedrag van f 61 000 zou worden bestemd, waarvan f 43 700 voor verbetering van de inundatiemiddelen en f 17 300 voor verbeteringen van ondergeschikt belang in verschillende werken der linie.

Het in art. 7 uitgetrokken bedrag van f 150 000, bereids begrepen in de hiervoren voor de *Stelling van Amsterdam* genoemde som van f 1 690 000, is bestemd om een aanvang te doen maken met den aanleg van de telegraphische verbindingen in genoemde Stelling, terwijl voorts van de in art. 8 uitgetrokken som van f 75 000, een bedrag van f 50 000, eveneens reeds begrepen in de hiervoren genoemde som van f 1 690 000, strekt tot aanschaffing van Decauville- en genie-materieel voor meergenoemde Stelling, en een bedrag van f 20 000 bestemd is voor de aanschaffing van Decauville-materieel en meubelen voor de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*, terwijl een bedrag van f 5000 strekt tot aanschaffing van materieel en springmiddelen voor brugvernielingen.

De Minister van Oorlog,
SEYFFARDT.